

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי י"ט כסלו תשפ"ב | דף היומי בבלי: תענית יא | דף הכולל: ביצה לה.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן תר"ס עד תחילת סימן תרס"ב.
מוסר: חובת השמירה - פרק י"ד מ"עוד צריך האדם" עד אות ז' "הרואה את אנשי מקומו".
קנין חכמה הלימוד השבועי: שער הבחינה פרק ג' 'והחכם המבין' עד פרק ד' 'והשביעית'

להצטרפות לקבלת הפותח בכל יום במייל: dirshu@dirshu.co.il

האם מרן הרב מבריסק הודיע להגר"ש פוברסקי בחלום שאתרוגו פסול? | מדוע דחה הסוחר התל-אביבי את עסקת השנה שהוצעה לו ע"י בית המלוכה המצרי? | הילד בן העשר שזעזע את קוממיות, מספר מה אירע בהמשך | 2278

על דא ועל הא

הגנן הראה לבחורים את כל נפלאות הגינה וסדר
עבודתו - "כאן הנני גוזם, שם אנכש, ובמקום
פלוני אעדור. אבל" - הראה להם באצבע על
מקום מסויים - "שם לא אגע ולא אתקרב..."

דווקא בזמני ניסיון וקושי, צריך האדם להיזהר ולהשמר ביתר שאת שלא לזוז כמלא נימא מהנהגתו בזמנים טובים

בפניהם קורות חייו, שלפני המלחמה ' היה הוא בעצמו בחור
ואברך חסידי - ירא ושלם, אלא שבצוק העיתים בשנות המלחמה
הנוראה ירד מהדרך רח"ל, ולמד 'הלכות גנות' על בוריים, והראה
להם את כל נפלאות הגינה וסדר עבודתו - "כאן הנני גוזם, שם
אנכש ובמקום פלוני אעדור..."

"אבל" - הראה להם באצבע על מקום מסויים - "שם לא
אגע ולא אתקרב, כי דוע שאחרי הזריעה נרקבים הגרעינים ורק
לאחמ"כ הם מתחילים לצמוח ולאיתעביד לאילנא רברבא, ואלו
הגרעינים דשם רקובים המה ובדרכם לצמוח ולגדול, ואסור
בתכלית האיסור לנגוע בהם עתה, כי בזו השעה כל נגיעה מסוכנת
לקלקלם ולכלותם..."

"אף אתם כיוצא בזה" - אמר להם - "שלחו אתכם מבין כותלי
הישיבה, הרי בשעה זו ובמצב זה הנכם דומים לאותם גרעינים
רקובים - שדייקא מתוך רקבון זה הם עומדים לצמוח, אף אתם
היזהרו והישמרו מכל 'נגיעה' וכל שינוי, כי כל שינוי מסוכן להוריד
אתכם לבאר שחת עד שלא תהא לכם תקומה... שמעו לעצתי,

שח הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: סיפר לי מחנך גדול
אחד, שבתחילת דרכו ב'ישיבה קטנה' שילחו המשגיח חוצה
מכותלי הישיבה כמה פעמים על דברים של מה בכך [אף שהיה
בחור כהלכה, אך גבר רצון המשגיח להטיל מורא (משמעת) על
כל בני הישיבה].

באחת הפעמים בהם נשתלח חוצה התחבר אליו בחור
מבוגר ממנו - שלא קנה מספיק יראת שמים, והוליכו למקומות
מפוקפקים ברצותו 'לחנך' את המשגיח - שישמע מה מעשיו
של הבחור הצעיר בעת שהותו בחוץ ושוב לא ישוב על מעשיו
השילוח...

הבחור לא ידע להשית עצות בנפשו, כי מצד אחד היה מלא
וגדוש ביר"ש, אך לאידך לא היו לו עוז ותעצומות לסרב 'לגדול'...
אך אז הקרה ה' לפניו שיכנסו לגינה בחצר אחד הבתים,
ומשמים נשלח אליו 'מלאך' להצילו מרדת שחת ה"י.

כאשר ניגש אליהם האיש הממונה על הגינה (גנן) ושאלם
למעשיהם כאן, וסיפרו לו כל הקורות עימם, החל הלה לגולל

המסוכן להפילו אפיים ארצה, שלא לגעת ולא לזוז כמלא נימא מהנהגתו בזמנים טובים.

(באר הפרשה)

חזרו לשיבה". הבחור שב לשיבה עלה ונתעלה עד רום המעלה, וכהיום הנו ת"ח גדול, ירא שמים מרבים ומחנך בחדש עליון... אף לנו ייאמר, כל עת רקבון - נסיון וקושי אינו אלא דרך לצמיחה ועליה, וביתר שאת יזהר וישימר מכל דבר קטון כגדול

הסיפור היומי

פליאתם של הסוחרים הערביים הפכה לזעם גדול. "הוא לא עושה לנו טובות" הכריז ראש המשלחת בכעס. "אנחנו לא ילדים קטנים שנשב ונמתין לו כמה שעות". הם קמו ועזבו. הניירות המיותמים התגוללו על השולחן, ריקים מחתימה...

ארבע שעות של עמידה איתנה שגרמו לקידוש ה' עצום

מיגיע כפיו. וכך שבים אנו לנקודת ההתחלה של סיפורנו הנוכחי, כאשר רבי אברהם יצחק שולח ידיו בכישור לצורך פרנסתו, ומעדיף להתפרנס במלאכה אך גם אז מלאכתו ארעי ותורתו קבע, וכאמור, זמני הקביעות שלו לתורה הם כיתד בל תימוט וכל רוחות שבעולם לא יזיזוהו ממקומו.

אותו יום הסתגר רבי אברהם יצחק כהרגלו בשעה 2 אחרי הצהרים בחדרו שברחוב כפר גלעדי ובתוך דקה כבר היה שקוע בלימוד הגמרא בקול, בחשק, ובשמחה גדולה. כדרכו נעל את הדלת מבפנים כדי שאיש לא יוכל להפריע לו ולבטלו מלימודו. בני המשפחה רגילים היו מכבר כי בשעות אלו - יהיה מה שיהיה - אין דופקים על דלת חדרו, יען כי אבא אינו מרשה לשום גורם שבעולם, ויהיה זה החשוב ביותר, להפריעו.

כיצד אמר פעם לבני משפחתו? "בשעות אלו תחשיבוני כמת. אילו חס ושלום כבר הייתי מת, הייתם מעלים על דעתכם לבוא אל קברי ולבקש ממני התערבות במילי דעלמא? בודאי לא. כך הוא הדבר גם עתה. 'אדם כי ימות באוהל', אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ולאידך גיסא, אם תטרידוני מלימודי הרי באמת אהיה חשוב כמת".

רואה השטן את התמדתו העצומה של רבי אברהם יצחק ואינו יכול לשקוט על שמריו, חובה עליו להפריעו. שהרי בשביל כך נברא, וזהו תפקידו בעולם, ואם אינו עושה את מלאכתו למה נקרא שמו יצר הרע?

זמן קצר אחרי שרבי אברהם יצחק הסתגר ונעל בחדרו הגיעה לבית החרושת שלו משלחת מלכותית ממצרים. "מטעם בית המלוכה באנו", הודיעו באוזני שותפו רבי ברוך מנדלבוים, "וחפצים אנו לעשות אתכם עסקה גדולה מאד שתניב לכם רווחים עצומים. אנחנו זקוקים לכמות עצומה של בגדים מכל הסוגים, החל בכפפות ובסוודרים וכלה בגרביים משובחות".

ר' ברוך ידע על בואה של המשלחת. דבר זה כבר סוכם בינם על ידי חילופי מברקים. אלא שהמשלחת הנכבדה הודיעה (לפי בקשתו הנחרצת של רבי אברהם יצחק) כי היא תגיע בשעה 12

סוחרים מהסוג התל אביבי הישן היו הגה"ח רבי אברהם יצחק רוטשטיין ושותפו הרה"ח רבי ברוך מנדלבוים. בבית החרושת שלהם לייצור מוצרי הלבשה בתל אביב היו השנים נוטשים בכל יום את מסחרם ועסקיהם ומקדישים עצמם ללימוד תורה בתוככי בית החרושת. כאשר כל ההמולה מסביב לא נוגעת אליהם כלל וכלל.

יתירה מזאת היה רבי אברהם יצחק (מחשובי האישים התורניים בדור הקודם; אביו של הגאון רבי נחום רוטשטיין שליט"א וחמיו של הגאון רבי פנחס שרייבר זצ"ל) מי שנקרא על ידי החזון איש להציל בית היתומים דיסקין. חדר פרטי היה לו ברחוב כפר גלעדי ושם היה נועל עצמו מדי יום לארבע שעות תמימות של לימוד תורה החל מהשעה 2 אחה"צ עד לשעה 6 בערב.

היו אלו ארבע שעות שבהם כמאמר הפתגם 'יכול כל העולם להתהפך' ורבי אברהם יצחק לא מש מהגמרא. כי היה רבי אברהם יצחק גדול בתורה כאחד מגדולי הדור. כל כולו מקשה אחת של תורה בגאונות מופלגת. תפיסתו היתה מהירה כברק ומוחו חריף ומפולפל. אך הוא מעולם לא רצה להסתמך על כשרונותיו העילויים אלא היה שוקד ומתייגע בש"ס ופוסקים כעלם צעיר בהתמדה עצומה.

ספרי החתם סופר ופני יהושע על הש"ס היו נר לרגליו, וש"ת נודע ביהודה וש"ת חתם סופר לא משו מתחת ידו. בקיאותו העצומה בש"ס ופוסקים והיקף ידיעותיו בכל ארבעת חלקי שולחן ערוך היתה נדירה ביותר. סיפרו עליו כי בימי נעוריו למד בחברותא עם כ"ק האדמו"ר רבי שמואל שלמה ליינר מראדזין זצ"ל הי"ד והם היו בוחנים איש את רעהו מסכתות שלמות בעל פה על ידי נעיצת מחט לתוך הגמרא.

לאחר שעלה ארצה בימי בחרותו למד רבי אברהם יצחק בישיבת מאה שערים אצל הגה"צ רבי זליג ברוורמן זצ"ל וזמן קצר לאחר נישואיו כבר ביקשו לצרפו לבית דינו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, אך הוא סירב ליהנות מכתרה של תורה וביקש להתפרנס

בצהרים. זאת, כדי שהמשא ומתן יוכל להתנהל בנחת בלא להפריע ללימודו של המנהל. ר' ברוך שלף את שעונו מכיס האפודה ואמר בנימה של הקפדה, "איחרתם בשעתיים". ראש המשלחת צקצק בלשונו בצער. "נכון, איחרנו את הרכבת והיינו צריכים לחכות שעתיים עד הרכבת הבאה".

"בוא נראה מה נוכל לעשות בלעדיו" אמר ר' ברוך וזימן את חברי המשלחת אל משרד בית החרושת. הם ישבו שם בנחת, התכבדו בלימונדה קרירה, חלצו את התרבושים האדומים מראשיהם והחלו מפרטים את טיב הסחורות שרצו לרכוש, הכמויות, והמחירים. היתה התמקחות קצרה שבסיומה הגיעו שני הצדדים לעמק השווה. העסקה הגדולה שנשאה רווחים גדולים מאד בחיקה, לא היתה צריכה עתה אלא את אישורו והסכמתו של המנהל הראשי וחתירת ידו.

"המתינו לי כאן שעה קלה" אמר ר' ברוך לחברי המשלחת הערבים-מצרים. "אלך לחדרו של שותפי לבקש את הסכמתו. אולי כשישמע שאין מדובר בהפרעה גדולה יפתח לפני את חדרו". הגויים לא הבינו דבר וחצי דבר. וכי מה מבין גוי בלימוד תורה בהתמדה וב"אדם כי ימות באהל". אתם קרויים אדם...

ר' ברוך יצא מבית החרושת ופסע ברחובות תל אביב עד שהגיע לרחוב כפר גלעדי. התקרב אל הדלת הנעולה וקרא בקול: "ר' אברהם יצחק". אין תשובה. קרא פעם ופעמיים ושלוש. הדלת אינה נפתחת. חזר לבית החרושת והודיע לחברי המשלחת. "עליכם להבין כי השותף שלי מסתגר בחדרו בכל יום לארבע שעות רצופות של לימוד. יהיה עליכם להתאזר בסבלנות עד שש בערב".

"מה?" נדהמו חברי המשלחת. "לשבת כאן עוד כמה שעות באפס מעשה ולחכות עד ששותפך יואיל בטובו להתפנות אלינו. מצטערים, אנחנו ממהרים. אם השותף שלך יכול לבוא עכשיו, מוטב, ואם לא, אנחנו הולכים מכאן".

ר' ברוך חש טעם חמצמץ בפיו ולא מהלימונדה. עסקת ענק כזו אינה מזדמנת בכל יום. והרי אין צורך לשבת עכשיו שעה שלמה עם חברי המשלחת. את זה עשה כבר הוא והסיר מר' אברהם יצחק את כל אבני הנגף. מה הוא צריך לעשות, רק להקשיב לו חמש דקות, לומר 'בסדר', ולחתום. למה הוא צריך להיות קיצוני כזה?

עם מעט רוגזה בלבו חזר לרחוב כפר גלעדי, הקיש על הדלת וקרא בקול רועם. "ר' אברהם יצחק, אנא, מדובר בעסקה ענקית. אני כבר סיכמתי הכל, רק תפתח את הדלת לרגע ותחתום על הנייר וכבר אתה חוזר ללימודך. זה לא יקח יותר משתי דקות".

חדרו של ר' אברהם יצחק היה גדול למדי ור' ברוך לא היה בטוח האם הוא שמע אותו. הגביר את קולו עוד יותר ואחר כך הצמיד את אוזנו לדלת. נדמה היה לו שהוא שומע ממעמקי החדר את זמזום לימודו של ר' אברהם יצחק.

הוא שומע אותי אבל מתעלם ממני, גברה התרעומת של ר' ברוך. "ר' אברהם יצחק". קרא שנית "דע לך שחברי המשלחת

המצריים חסרי סבלנות. אם לא תתן את חתימתך הם יעזבו את המקום ויגרם לנו נזק גדול מאד. טוב, זה לא נזק ממש אלא מניעת רווח. אבל אתה הרי יודע שכל עתידנו הוא ברווחים שלנו, אז אנא, הואל בטובך לפתוח את הדלת".

כמו דיבר אל הקיר... סמוק פנים שב לבית החרושת ואמר לאפנדים המצריים, "אין מה לעשות. או שהוא לא שומע אותי, או שהוא שומע ולא רוצה לפתוח".

"הוא לא שומע", המהם ראש המשלחת וטפח קלות על כרסו העגולה. "בטוח שהוא לא שומע. הרי החבר שלך הוא לא מג'נון. בודאי הוא רוצה להרוויח כסף. אם היה שומע אותך כבר מזמן היה חותם". אולי הם צודקים, הרחר ר' ברוך, "הם מדברים בשכל ישר". הלך ר' ברוך לביתו של שותפו וסיפר לזוגתו, כי בעלה כנראה אינו שומע אותו במעמקי חדרו וכי ההפסד הצפוי יהיה גדול מאד.

"יש לי רעיון" אמרה היא. "מעל הדלת ישנו אשנב קטן, מעין חלון כזה לאורור. אדם מבוגר לא יוכל להשתחל דרכו אבל הבן שלי דוב צבי הוא ילד קטן... שלפה את בנה הקטן (הוא הגאון רבי דוב צבי רוטשטיין זצ"ל) ממשחקיו והלכה עמו לחדר לימודו של אבא. בדרך כלל אין עושים דבר כזה. אבל כעת, שאני השותף מדבר על הפסדים עצומים והרי אין זה דבר של מה בכך.

הפעוט דוב צבי טיפס ללא קושי וחמק פנימה מבעד לחלון הקטן. הגיע אל אביו וסח לו: "אמא אמרה שאתה חייב לפתוח את הדלת. סוחרים מצריים רוצים לקנות ממך כמות ענקית של סחורה והם לא רוצים לחכות הרבה זמן".

"בשום אופן איני מפסיק מלימודי" ענה ר' אברהם יצחק קצרות. "תגיד לאמא שתמסור לסוחרים שאם הם רוצים לחכות עד שש בערב, נוכל לחתום על העסקה, אם לא, לא". הילד יצא מן האשנב כלעומת שבא ומסר את דברי אבא בדייקנות.

פליאתם של הסוחרים הערביים הפכה לזעם גדול. "הוא לא עושה לנו טובות" הכריז ראש המשלחת המלכותית בכעס. "אנחנו לא ילדים קטנים שנשב ונמתין לו כמה שעות". הם קמו ועזבו. הניירות המיוממים התגוללו על השולחן, ריקים מחתימה... זמן קצר לאחר שש בערב חזר אל המשרד. עיניו הביטו כה וכה כמחפשות את הסוחרים הישמעאליים. "ומה חשבת, שהם יחכו לך?" אמר ר' ברוך בכאב, "אני לא מבין אותך. מה פשר העקשנות הזאת? לא יכולת להפסיק את הלימוד לכמה דקות? אתה יודע איזה הפסד נגרם לנו? מילא אתה. אתה רוצה להפסיד, זכותך. אבל למה אתה גורר אותי אל ההפסדים שלך?"

ר' אברהם יצחק שלח את ידו אל ארנקו ללא היסוס. "תגיד לי כמה הפסדת בגללי ואני אפצה אותך פיצוי מלא". ר' ברוך הביט בו נדהם. "כן, אני מוכן לשלם לך הכל - אבל מהתורה לא אתבטל. איך כתוב בפסוק? 'כל חפצך לא ישוּוּ בה'. אתה שומע ר' ברוך? כל החפצים הגשמיים, כל העולם כולו, עם כל החפצים שבו, הם שווים טריליארדי דולרים, מספרים מוגזמים שאין לנו השגה בהם, עם עשרות רבות של אפסים, ועל זה איננו שווה

שאתה יכול לקבל, אז למה אתה מתווכח. קח שש מאות לירות כאן ועכשיו ובוא נסגור את העסקה מיד."

"שמע אותי היטב" חזר ר' אברהם יצחק באורך רוח, "אמרת 300 ולא אקח ממך לירה אחת יותר. אין על מה לדבר". הוא לא שת לבו לתחנוניו האילמים של שותפו, ולמרבה השתאותם של המצרים הבהיר להם שהוא רציני בדבריו, וכוונתו אינה להקפצת המחיר בשום אופן.

לאחר שחברי המשלחת עזבו שמחים וטובי לב, פנה ר' ברוך אל ר' אברהם יצחק. "אני לא מבין אותך בכלל, יכולת לעשות כעת את עסקת השנה. להרוויח בבת אחת עוד מאה אחוז".

"אסביר לך" אמר ר' אברהם יצחק, "שתי סיבות בדבר: ראשית, אינני רוצה ליהנות הנאה כספית שבאה בגלל לימודי. שנית, אני חושש מהונאה. המצרים רצו להוסיף על המחיר כיון שפירשו בטעות את סירובי הראשוני כסירוב להצעת המחיר. וזה בפירוש לא נכון. איני רוצה לשקר, אפילו לנוכחים. כיצד אנו אומרים בכל בוקר, לעולם יהא אדם ירא שמים ... ודובר אמת בלבבו".

הסוחרים המצרים המתפעלים לא שתקו מול התנהגותו האצילית של היהודי, הם הפיצו את הסיפור ברבים, וכך גרם ר' אברהם יצחק בהתמדתו העצומה לא רק לייקור ערך לימוד התורה אלא גם לקידוש שם שמים ברבים באופן נעלה ביותר.

מקור הסיפור: ספר הזכרון "ברכת אברהם" לתולדותיו של הגה"צ רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל, בהוצאת משפחתו.

(הסופר ר' יאיר וינשטוק הי"ו, גיליון אהל מועד - לעלוב)

לעומת כמה שורות של גמרא. אז איך אתה רוצה שאני אעזוב את הגמרא בשביל מאתיים או שלש מאות לירות מצריות?" ר' ברוך נותר פעור פה.

שני השותפים ישבו אותו יום במשרד לפני הצהרים כאשר לפתע שמעו המולה קלה ליד הדלת. מול עיניהם המופתעות נכנסו פנימה כל חברי המשלחת המלכותית המצרית שעזבו לפני שבועיים את המקום בכעס גדול. ר' אברהם יצחק חייך אליהם. "באתם לעשות עסקה אחרת?"

"לא" אמר ראש המשלחת במבוכה קלה. "חזרנו לכאן כדי לסגור אותה עסקה שרצינו לעשות איתך לפני שבועיים. אנחנו מבינים אותך טוב מאד" קרץ לעבר ר' אברהם יצחק בעינו, "לא רצית לחתום אתנו בשעתו כי לא נתנו לך מחיר טוב. אז ישבנו עם מנהל המשק בארמון המלוכה בקהיר, והוא נתן לנו יד חופשית להכפיל את המחיר. במקום שלש מאות לירות נשלם שש מאות". ר' ברוך בלע את רוקו. לדבר כזה לא האמין. לא רק שלא נגרם נזק, אלא עוד רווח כפול! אבל את מהלך מחשבתו של שותפו טרם הכיר... ר' אברהם יצחק שמע את דבריו של המצרי ולא מצמץ. "לא" נע ראשו בפסקנות. "כמה רציתם לשלם לי? שלש מאות? לא אקח מכם לירה אחת יותר".

פניו של המצרי עטו גוון סגול. היהודי עוד ממשיך להתמקח. זאת אומרת שהוא רוצה תשע מאות... "הצעת לך מחיר הכי טוב

ענינא דיומא - חנוכה

מה נחשב ל'בית' לענין הדלקת נר חנוכה?

והטס במטוס במשך כל הלילה - לדעת הגרש"ז אויערבך ידליק ללא ברכה, ולדעת הגר"ש אלישיב אינו נחשב כבית כלל ואין להדליק בו.

בית שאין בו ארבע על ארבע אמות, שבנוגע לדינים רבים אינו נחשב כבית - דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב שאם גובהו עשרה טפחים ויותר, מדליקים בו נרות חנוכה בברכה; וכן דעת הגר"נ קרליץ, כאשר המדליק דר שם בקביעות.

ובית שאינו מקורה, או ששטחו קטן משבעה על שבעה טפחים - דעת הגרש"ז אויערבך שיש להדליק בו ללא ברכה.

[ביאורים ומוספים דרשו, תרע"א, 6 ו'19]

אדם שאינו נמצא בביתו בלילות החנוכה, או שהוא חסר בית - כתבו הגר"מ פיינשטיין והגרש"ז אויערבך שהוא פטור ממצות נר חנוכה, כיון שהחובה היא על הבית, (ובו היא מוטלת על כל דייר ודייר); וכן דעת הגר"נ קרליץ, אך הוסיף שאין ראוי להפטר ממצוה זו, ולכן חובה על האדם לסדר את עניניו באופן שיתחייב במצוה.

אולם, לדעת הגר"ש אלישיב חייב אדם למכור אפילו את כסותו וכדומה, כדי לשכור בית ולקיים בו מצות נר חנוכה, כיון שמצות ההדלקה מוטלת על כל אדם באשר הוא, אלא שמקום ההדלקה הוא בבית, ועליו לדאוג לכך שיוכל לקיים את מצותו.

"אבי ר' יוסף דייטש היה נוסע פעמים רבות למצרים ולסוריה לרגל מסחרו. לילה אחד לקראת יציאתו לחו"ל התעורר בבהלה מחלום נורא. בבוקר מיהר אל הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל..."

החלום שהתהפך לטובה

וילדים תלויים בי. פוחד אני לנסוע לחו"ל ואנה אני בא..."

רבי צבי פסח פנה אליו ברוך ובקול בוטח אמר: "אני אפתור לך את החלום לטובה - הסכין הוא סכין של מילה. בחלום מרמזים לך כי בעזרת ה' תוושע בבן זכר, שאתה כה משתוקק לו לאחר הולדת בתך הבכורה. ובכן, בברית אתה תקרא 'שמע ישראל' וגם תאמר את הפסוק 'אנא ה' הושיעה נא'."

סיים רבינו את פתרונו בברכה: "בעזרת ה' עוד השנה תפקד לטובה. אך שמע בקולי, אייעצך כבר עכשיו. את הילד שיוולד לך תקרא שמו בישראל - זאב על שם שכנך הטוב, רבי זאב פרגר, שבא אליך בחלום לבשרך בשורה טובה זו."

כאשר פתר רבינו כן היה, לתקופת השנה נולדתי לאבי ועל כן קרא שמי בישראל 'שמעון זאב'. שמעון, על שם הסבא, הגאון רבי שמעון דייטש, תלמידו של החת"ס, וזאב, על שם השכן רבי זאב פרגר."

(ימנו האישי של רבי שמעון זאב דייטש - המבשר וישב תשע"א; הובא בגיליון נר לשולחן שבת)

ויחלום יוסף חלום

סיפר הרה"ח רבי שמעון זאב דייטש, איש ירושלים סיפור נפלא מהנהגתו של רבינו הגאון רבי צבי פסח פרנק:

"אבי ר' יוסף דייטש היה סוחר. נסע פעמים רבות למצרים ולסוריה. באחד הלילות, לקראת יציאתו לחו"ל התעורר בבהלה מחלום נורא. בבוקר מיהר לשטוח לפני הגאון רבי צבי פסח פרנק את חלומו:

"שכני רבי זאב פרגר הופיע בחלומי כשהוא רודף אחרי וסכין חדה שלופה בידו... ניסיתי לברוח, אבל ר' זאב המשיך לרדוף אחרי. קראתי 'שמע ישראל' אך הוא השיגני... זעקתי בקול 'אנא ה' הושיעה נא'. אך הוא התחיל לנעוץ בגופי את הסכין, אלא כשהחל לנעוץ בי את הסכין להרגני, נכנס להב הסכין לתוך הקת והסכין נעלמה."

ר' יוסף המשיך: "אני בידידות גדולה עם ר' זאב ואיני יודע מדוע הוא מתנכל להרגני, על מה באה עלי הצרה הזאת ואני צעיר

הגר"י זילברשטיין נשאל על יהודי שחלם שחברו יקנה כרטיס פיס ויזכה, וחברו שמע בקולו ואכן זכה בסכום גדול - האם צריך לשלם דמי תיווך לחולם החלום?

מהם 'חלומות צודקים' ומהם חלומות של 'דברים בטלים'? האם בזמננו יש להתייחס לחלומות? וכיצד ייתכן ששניים יחלמו אותו חלום, והמשמעות תהיה שונה? - יריעה מרתקת על חלומות מאת הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ויחלום יוסף חלום

חלומות נוספים שהתקיימו וחז"ל הקדישו חלק מפרק "הרואה" במסכת ברכות, לנושא החלומות ופתרונם. להבדיל, המדענים משערים שכרבע מהשינה מוקדשת לחלום.

מצאנו בדברי חז"ל התייחסויות שונות לדברי החלומות. מצד אחד נאמר ש"דברי חלומות אינם מעלים ואינם מורידים" ומאידך אמרו ש"חלום הוא אחד משישים בנבואה". חז"ל גם אמרו ש"אין אדם חולם אלא מהרהורי ליבו, ממה שהוא מהרהר ביום". הגמרא שואלת שבפסוק אחד נאמר "בחלום אדבר בו" ומכאן שה' יתברך מגלה לצדיקים את הנסתר דרך החלום, ואילו בפסוק אחר

כ"ק האדמו"ר מערלוי זצ"ל כתב מכתב תורני למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. הוא מסביר בתחילת המכתב, שפורסם ב"קובץ תשובות", שהוא כותב אותו מפני שבליה ראה בחלומו את רבנו הגרי"ש אלישיב והם שוחחו בלימוד בעניין עליו נסוב המכתב... יעקב אבינו ראה בחלומו את הסולם הנודע, כמובא בפרשת ויצא. בפרשת שבוע שעבר אנו למדים על חלומות יוסף הצדיק, בסוף הפרשה - על חלומות שר המשקים ושר האופים ובפרשה הבאה נקרא על חלום פרעה ופתרונו של יוסף. בתנ"ך מופיעים

נאמר "והחלומות שווא ידברו". ומתרצת הגמרא: "כאן בחלום על ידי מלאך, כאן בחלום על ידי שד".

התשב"ץ מסביר את העניין כך: "יש מהחלומות שהן צודקים ויש חלומות בלתי צודקים. החלום הבלתי צודק מגיע בהיות הכח המדמה בלתי בריא, מפני שורש יצירתו של האדם או מפני שאכל מזונות עבים המולידים אדים שחורים ויטרידוהו, וזה מה שאמרו חז"ל "על ידי שד", והוא מרוח רעה החזקת והשודדת את האדם, ולחלומות אלו אין לחוש כלל".

רבי יצחק ערמאה ז"ל בעל ה"עקידה" מסביר שישנם שלושה סוגי חלומות. סוג החלום הראשון הוא "חלום הנבואה", חזיון לילה בו מראה הקב"ה לנביאיו את נבואותיו. ישנו סוג של "חלום רוח הקודש", בו מפיל הקב"ה תרדמה על אוהביו וצדיקי ישראל, מבטל את כוחות גופם ומראה להם בחלום מגילויי וסודותיו, וישנו סוג חלומות המשותפים לכולם, המגיעים על ידי כח הדמיון הפועל במוחנו גם בשעת השינה. "מהם שיש בהם עניין מעט והרבה דברים בטלים כמו תבן בתוך הבר, ומהם שיש בהם גילוי דעת להרבה מהדברים העתידיים".

ה'עקידה' מסביר שחלק מהחלומות הם כ"ניצוץ מהנבואה", אך היא הקטנה שבמדרגות הנבואה, ולכן אמרו חז"ל שבחלום יש "אחד משישים בנבואה", כדי להסביר לנו שהחלום נחשב ל"בטל בשישים" מבחינת רמת הנבואה האמיתית. בכל חלום, גם בחלום שחלק ממנו יכול להתגשם, ישנו חלק נכבד שלא יתגשם והוא הגיע מכוחות הדמיון ומהחלק הדמיוני והלא מציאותי.

רבי נהוראי סיפר, כמובא בגמרא, ש"עשרים וארבע פותרי חלומות היו בירושלים והלכתי אצל כולם, ומה שפתר לי זה - לא פתר לי זה, וכולם נתקיימו". וזאת כיצד? מסביר ה"עקידה" שהחלום מורכב מפרטי - פרטים וכל פותר חלומות יכול להצביע על נקודה נכונה מתוך החלום, ולכן ייתכן שכל פתרונות החלומות, אותם פתרו "פותרי חלומות" מוצלחים, יתממשו במציאות.

"פותרי חלומות" טובים ידעו להבין חלום, לנפות את החלק הדמיוני שבו וגם להכיר את תכונות הנפש של החלום עצמו. רבי יוחנן אמר שכאשר עם הארץ חולם על יין - זהו סימן רע לו, אך כשתלמיד חכם חולם על יין - החלום נפתר לו לטובה. ומבאר ה'עקידה' שכל חלום קשור למי שחלם אותו. כשעם הארץ חולם על יין, אזי היין קשור להיותו "מר נפש" ("ויין למרי נפש"), וכשהתלמיד חכם חולם על יין, הרי "יין ישמח לבב אנוש".

כשנגר חולם על עצים, החלום, מטבע הדברים, קשור לעצים בו עסק במהלך היום, וכשבן ישיבה חולם על עצים, לפעמים הכוונה לסטנדר - העץ בו למד במשך היום... כשעקרת בית חולמת על דלי מים וסמרטוט רצפה, החלום קשור כנראה לשטיפת הבית, וכשתלמיד חכם חולם על דלי ומי ספונגה, יתכן שלמד באותו שבוע על מי השופכין שמותר לשפוך בימות הקיץ ברחוב (ב"ק ו, א)...

ה"לבוש" כותב ש"דבר ידוע וְכָל הָעוֹלָם יוֹדְעִים שְׂרַב הַחֲלוֹמוֹת וְרַבָּם דְּרַבָּם כָּלָם הֵם דְּבָרִים בְּטָלִים וְכִזְבִּים וְהַבְּלִים וְאֵין בָּהֶם אֶף דָּבָר אֶחָד שֶׁהוּא אֱמֶתִי, כִּי יָבֹא בְּרוּב עֲנָן וּבְרוּב דְמִיּוֹן שִׁישׁ לְאָדָם,

או על ידי האֲדָמִים הָעוֹלִים בְּגוֹף הָאָדָם מֵהָאֶצְטוֹמֶכָא, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ חֲכָמֵי הַטְּבַע. וְאֶפְלוּ הַחֲלוֹמוֹת הָאֱמֶתִיִּים הַבָּאִים מִצַּד הַנְּבוּאָה וְהַשְּׂכָל, יֵשׁ בָּהֶם קֶצֶת דְּבָרִים בְּטָלִים".

דברים דומים כתב הרמב"ם ב"מורה נבוכים". לדבריו, אנשים רגילים חולמים בדרך כלל חלומות דמיוניים, המגיעים לאדם מתנודות המוח גם בשעת השינה. החלום מתערב עם מציאות והדמיון רב על האמת. הרמב"ם כותב שההתייחסויות בתנ"ך ובגמרא לחלומות, היו בגלל שהחולמים היו אנשים גדולים, שהקב"ה גילה להם דברים בחלום. אך בדרך כלל, אין לחלומות משמעות מיוחדת, חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל, שהחלום יכול להתממש.

למרות שבתקופות קדומות היתה סיבה מסוימת לחשוש לחלומות ולקחת אותם ברצינות (למרות שבאופן כללי למדנו מדברי רבותינו ש"חלומות שווא ידברו"), אך בדור שלנו כתבו הספרים שאין צורך בדרך כלל להתייחס לחלומות, ואין צורך לצום עליהם, ובוודאי שלא בשבת.

זאת מדוע? בספר "פסקי תשובות" (סימן ר"כ) מצטט מגדולי הדורות שהסבירו שכשישנה סיבה שנחלום על דבר מסוים, כמו למשל כשדפקנו בפטיש במשך היום וחלמנו בלילה על פטיש, או שבצהריים דפק שכננו בדלת ובלילה אנו חולמים עליו, אזי אין שום סיבה להתייחס לחלום. לכן נפסק בהלכה שאדם שחולם שנפלו לו השיניים ובמהלך היום כאבו שיניו, אין סיבה לחשוש לחלום.

בכך שונים חיינו מהחיים של פעם. בעוד שבעבר אדם ראה אריה או פיל אולי פעם אחת בחייו וחוץ מלראות את חבריו ב"שטעטל", הוא כמעט ולא ראה דבר, הרי בזמננו יכול אדם לקום בבוקר ולראות תמונת פיל על בקבוק שתיה, ב"יתד", בשלט חוצות או בפרסומת בגב האוטובוס. כל דרך קורא בספריו הצבעוניים כמעט כל יום על חיות ובהמות, ארצות רחוקות ואנשים מוזרים. בעולם שהתקשורת והנגישות כה השתנתה, הרי אין כמעט משמעות לשום חלום. אם נחלום על משהו ונשב ונחשוב כמה דקות, נגיע בדרך כלל להסבר מהיכן הוא הגיע למוחינו.

יהודי התקשר אלי בעבר וסיפר בבהלה על חלום מוזר, בו ראה גמלים נדרסים בכביש. דובבתי אותו מספר דקות ואז התברר שהאיש שהה בשבת האחרונה בדרום, וראה שיירת גמלים חוצה את הכביש...

האתרוג והרב מבריסק

ובכל זאת, למרות שרוב החלומות הם דברים בטלים ו"חלומות שווא ידברו", מכל מקום חששו חז"ל לדברי חלומות במקומות מסוימים.

הגמרא בסנהדרין (ל, א) כותבת, שכאשר אדם הצטער וניסה לדעת היכן אביו שנפטר הניח את מעשרותיו, או שהצטער היכן אביו שנפטר החביא את כספו הפרטי, ואביו הופיע בחלומו והראה לו היכן הניח את פירות המעשר או את כספו, והאיש קם בבוקר

רבי יהודה החסיד הוסיף וכתב שיהודי שחלם חלום רע, רשאי למכור את החלום לנכרי, ויועיל לו להינצל מרוע החלום, כי רעת החלום תעבור ותתקיים בקונה הגוי [ומביא שם מעשה שכן היה]. הריטב"א במסכת תענית (דף יב ע"ב) כתב כך: "אף על פי שְבִדְבָרִים דְּעֵלְמָא אָמְרוּ חֲכָמִים דְּבָרֵי חֲלוּמוֹת לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין, וְאִפְּלוּ בְּמָקוֹם אָסוּר, מ"מ כְּשֶׁבָא לוֹ הַתְּעוּרוֹרוֹת בְּחֲלוֹם עַל עֲנִינֵי עֲצָמוֹ רְאוּי לוֹ לְחוּשׁ לְדַבֵּר אִם רוּאָה עֲצָמוֹ נִבְהַל וְנִפְחַד, שָׁזָה וְדָאֵי הָעֵרָה מִן הַשְּׂמַיִם הוּא שְׂבָא עָלָיו שְׂיַחֲפֵשׂ בְּמַעֲשָׂיו וְיִחְזֹר בְּתִשּׁוּבָה, וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה אָמְרוּ בְּנִדְרִים (שָׁם) בְּמֵי שְׁנֵדוּהוּ בְּחֲלוֹם שְׂיַלֵּךְ לִפְנֵי עֲשָׂרָה דְּתַנּוּ הַלְכְּתָא וְיִתִּירוּ לוֹ, וְהִטְעַם כִּי הָעֵרָה הוּא מִן הַשְּׂמַיִם שְׁעֵשָׂה נְסִתְרוֹת וְהָיָה צָרִיךְ לְנִדּוֹת, אוֹ הֵי נִגְלוֹת, אוֹ שְׁעֵשָׂה עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁהוּא נְזוּף לְשָׂמַיִם, וּמִתּוֹךְ שְׂיַטְרַח בְּכָל זֶה יִפְשָׁפֵשׂ בְּמַעֲשָׂיו, וְאוֹתָן חֲכָמִים יוֹרוּהוּ דְרָכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְלִפְיָכֶךָ כָּל שְׂרוּאָה חֲלוֹם שְׂמִפְחִידוֹ רְאוּי לוֹ לְהִתְעַנּוֹת וְלִחְזֹר בְּתִשּׁוּבָה".

רבה של עיר הקודש חברון מביא בספרו הנודע שדי חמד (ח"א מערכת ד אות מה) בשם ספר יד נאמן שמצא בקונטרס מחמיו של ה'פרי חדש', מעשה ברופא שהיה מוכן לעשות תרופה להחולה, ואמרו לו בחלום שלא יעשה לו אותה תרופה כי החולה עתיד למות, והשיב דאם מסופק באותה תרופה יש לחוש לדברי החלום בשב ואל תעשה, ואם ברור לו שלא יזיק לו לא ישגיח בדברי החלום, ואם הוא מסופק ורופא אחר אינו מסופק, לא ישגיח לדברי חלום חברו, "עכ"ד.

ובספר אמרי נועם (ברכות דף י ע"א) כתב בשם הגר"א, "שיש חלומות שהם על ידי מלאך, ויש חלומות שהם על ידי שדים, ובחלומות שהם למחר או לזמן קרוב, אפילו שהם על ידי שדים, הם יכולים להיות אמת, אבל לזמן רחוק, רק החלומות שהם על ידי מלאך, הם אמת, אבל השדים אינם יודעים לזמן רחוק".

הגר"י זילברשטין שליט"א מספר: מעשה באחד שהיה צריך לנסוע לחו"ל לרגל מסחרו, וכבר הזמין כרטיס, בלילה חלם שאביו בא אליו, ומזהירו שלא יעלה על המטוס, ויבטל את הכרטיס, האם יש לו לבטל את הכרטיס, ולהפסיד כסף, או שמא דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין?

הגר"י זילברשטין מצטט רבים מדברי הפוסקים שדנו באמיתות החלומות, והוא כותב: לאור זאת בעניננו כיון שהוא דבר שנוגע לעצמו, וחושש לנסוע, אולי יש לחוש לדברי החלום, דהוי מלתא דסכנתא ואולי זה הארה מן השמים, והוי כעין נבואה, ונראה שיעשה הטבת חלום, דכשם שהתרה מועילה לנדוי בחלום, ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה, וילך לברכת כהנים ויאמר ה'רשב"ע', וכמבואר בילקוט שמעוני (שיר השירים רמז תתקפו) שכתב אפילו אדם רואה בחלומו חרב שלופה ונתונה על צוארו, משכים בבוקר והולך לבית הכנסת ורואה את הכהנים נושאים את כפיהם והחלום הרע מתבטל ממנו, ועדיין צ"ע".

הגר"י זילברשטין נשאל על יהודי שחלם שחברו יקנה כרטיס פיס ויזכה, וחברו שמע בקולו ואכן זכה בסכום גדול, האם צריך

ואכן, הוא גילה באותו מקום פירות או כסף- אזי למרות שהפירות או הכסף אכן נמצאו באותו מקום, בכל זאת אין לחוש לחלום ולשברו. וזאת מפני שהחלומות מעורבים בדברים בטלים ויתכן שהחלום צדק בכך שמונחים שם פירות, אך אין זה אומר עדיין שהפירות הם פירות מעשר. וכן אם נמצא שם כסף, יתכן שהחלום צדק בכך שיש שם כסף, אך אין הכרח שהחלום צדק בכך שהכסף שייך לאביו...

שאלה זו עלתה גם בתלמוד הירושלמי (מע"ש פ"ד ה"ו) ושם נחלקו התנאים האם יש לחוש לחלום כזה או לא ובאיזה מקרה. התשב"ץ סובר שהגמרא, הקובעת שאין להתייחס לחלומות, התייחסה רק לנושאים כספיים, כאשר ישנה "חזקה" בעניין והחלום אינו מוציא מידי "חזקה". אך כאשר אדם חלם חלום על חתיכת בשר שהיא אסורה, עליו להחמיר מספק ולא לאכול את אותה החתיכה, מפני שלמרות שבדרך כלל החלומות הם דברים בטלים, אך ישנם חלומות נכונים ואמיתיים, המגלים את העתיד והשופכים אור על העבר וההווה.

היו מרבתינו הראשונים שהורו הלכה או חזרו בהם מפסק הלכה שנתנו קודם לכן, לפי חלום שחלמו בשנתם. המהר"ם מרוטנבורג כתב פסק הלכה בדין מלמד בחיידר שעזב את עבודתו, והוא שינה את פסקו בעקבות חלום שחלם, בו גילה שהוא טעה בחלומו. הראב"ן בנה יסוד בדין כלי יין נסך לפי חלום, הסמ"ג מנה את הפסוק "השמר לך פן תשכח" בחשבון הלאוין לפי חלום שחלם בעניין, התשב"ץ חידש דין לפי חלום בעניין "מכה בדופן", רבנו אפרים פסק הלכה לאור חלום על כשרות דג הברבוטא וה"בית יוסף" מביא שה"רקאנטי" שינה את פסקו על סמיכות האתרוג ללולב בשעת הברכה, לפי חלום בו ראה שהוא מפריד את שני חלקי שם ה' זה מזה למחרת בבוקר בתפילה... ואמנם, רבותינו האחרונים לא הסכימו לכל פסקי ההלכה עליהם קראנו זה עתה. הש"ך כותב על כך ש"דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים". וה"נודע ביהודה" כותב על דברי רבנו אפרים בעניין דג הברבוטא ש"חלום יעוף הוא, ולמה לא בא בעל החלום אל שאר בעלי התוספות שהתירו דג זה?!..."

הגר"ש פוברסקי זצ"ל סיפר לידידיו שבחלום ניגלה אליו מרן הרב מברסק זצ"ל ואמר לו שהאתרוג שקנה, הוא אתרוג פסול. "בדקתי את האתרוג והוא כשר למהדרין, ומכיון שלא יכול להיות שהבריסקער רוב טעה" - אמר הגר"ש פוברסקי - "אז כנראה שעל החלק שהאתרוג פסול נאמר בחז"ל ש'אין חלום בלי דברים בטלים".

השיב לו הגר"ש"מ דיסקין זצ"ל: "...ואולי החלק של ה"דברים בטלים" בחלומך, הוא זה שהרב מברסק אמר לך שהאתרוג פסול?!..."

למכור את החלומות לגויים

רבי יהודה החסיד בספר חסידים כתב: "שאם יאמר לו בעל החלום לעבור על המצוות, שלא ישמע לו".

ואמר לו במפורש: "אספר לך מה חלמתי, ואם החלום יתממש - תשלם לי דמי תיווך", עליו לשלם לו.

(קטעים מתוך הספר החדש 'מחשבה בפרשה', שיכלול לקחי מוסר ותבונה, סיפורי מופת, עובדות מגדולי ישראל, הגיונות מחשבה ופניני תורה והלכה, בצירוף הליכות והנהגות ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. הפצה ראשית: יפה נוף)

לשלם דמי תיווך לחולם החלום? הוא מאריך בענין וכותב שדמי תיווך משלמים רק על תיווך מקובל, אך כיון שמספר החלום, כך מסתבר, לא התכוין לדרוש דמי תיווך על סיפור החלום, לכן אינו חייב לשלם לו דמי תיווך. אך אם חולם החלום הגיע לאותו יהודי

יהלומים מגדולי ישראל

מנהל הת"ת היה המום. הילד בן העשר, בנו של הרב, נוהג במכונית כזקן ורגיל ועוד מזמין אותו לעלות על המכונית. מרוב תדהמה, טרק את הדלת עד שכל המכונית הזדעזעה מעוצמת הטריקה...

על מה גער הרב מקוממיות בבנו?

חשבתי הרבה על מעשיי.

ויהי היום ובאחת הנסיעות בכביש המוביל לקוממיות, צעד מנהל הת"ת הרב החסיד רבי שלמה זלמן קוט זצ"ל. יהודי חשוב מאוד, תלמידו של מרן הרב מטשעבין עוד מחו"ל, יהודי שידע ש"ס, ובחן אותנו בחידר - בעל פה.

ראיתי את מנהל התלמוד תורה הולך מולי. מה שהייתי אמור לעשות זה להחליף את מקום הנהג עם האברך בנו של מנהל האפייה, אבל משום מה, הייתי כל כך בטוח ביכולת הנהיגה, ובלי לחשוב הרבה כאשר התקרבותי אליו עם המכונית, נעצרתי, פתחתי את החלון ואחריו את הדלת והצעתי טרמפ למנהל הת"ת, לא פחות ולא יותר.

המנהל היה המום, הילד בן העשר, בנו של הרב, נוהג במכונית כזקן ורגיל ועוד מזמין אותו לעלות על המכונית. מרוב תדהמה, טרק את הדלת עד שכל המכונית הזדעזעה מעוצמת הטריקה.

באותו רגע נפלה בי ההבנה, שבעצם אני עוסק כאן במעשה מסוכן מאין כמוהו. התמלאתי בחרטה כרימון, ועם הרבה בושה. והבנתי מיד כי המצב חמור ורציני מאוד, ואקבל בוודאי עונש חמור שאין כדוגמתו.

רצתי לחיידר, ובאותו יום השתדלתי ללמוד הכי טוב שאפשר, וכשהגעתי בערב לתפילת מנחה בבית הכנסת חשתי היטב שקוממיות כבר מזועזעת ת"ק פרסה על ת"ק פרסה -- סביב המעשה הנואל. ההונגרים, התלחשו מאחורי ואמרו עלי: "דע בורד" - שובב באידיש הונגרית, ואילו הפולנים רגשו ורעשו סביבי, "לובוס" כינו אותי, התרגום הפולני למונח: ילד שובב חסר גבולות.

חשתי שכשאחזור הביתה ממתין לי העונש הגדול. מיד לילה כשהייתי חוזר הביתה ואוכל ארוחת ערב, הייתי נכנס לאבא לבית דין שטוב, אך מובן מאליו שבאותו לילה לא העזתי אפילו לחשוב על הרעיון. אכלתי משהו, התקלחתי ורציתי מיד לרוץ לישון.

סיפר הגאון רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א אב"ד קוממיות-ירושלים: הימים ימי ילדותי, ואנחנו מצויים עדיין בתקופת המאפייה הישנה. בימים ההם שהכל עבד ידני, עירוב חומרי הגלם, הלישה, הקיטוף והאפיה, מנהל האפייה הגיע פעם בשבוע לבית אבא כדי לברר איתו את ההלכה. הוא הגיש בפניו הצעות וספיקות שהתעוררו, והרבה שאלות כשרות בחומרי הגלם. מנהל האפייה לא התגורר בקוממיות, מי שהתגורר בקוממיות גרו המנהלים האדמיניסטרטיביים. הוא הגיע עם רכב מדגם "ווילס", הרכב המשוכלל ביותר באותם ימים... הוא עצמו לא היה הנהג, אלא בנו שהיה ירא שמים בן 25 שנה. בזמן שאביו ישב בחדרו של אבא, הבן ישב המתין בחוץ בחוסר מעש. הם הגיעו הרבה בשעות הצהריים, בעת הפסקת הלימודים בחיידר.

הייתי אז ילד בן עשר בערך, ונראיתי קצת גבוה מכפי גילי. חזרתי הביתה, לאכול משהו ולשחק, לפעמים נכנסתי ל"בית דין שטוב" - להטות אוזן ללימודו של אבא, או לדיני תורה שהתנהלו. מתוך חוסר המעש, הבן הציע לי לעלות על הרכב ולעשות קצת סיבובים באזור קוממיות. לא ראיתי בכך שום דבר לא טוב, לא היו לו שום בעיות באידישקייט חלילה, הוא אברך משלנו, והסכמתי. ומאז זה הפך לדבר שבשגרה, כל אימת שמנהל האפייה במאפיית הלחם הגיע לאבא בשעות הצהריים, עליתי לרכב ונסענו יחד לטייל באזור.

פעם אחת הציע לי ללמדני נהיגה.

וכך התחלתי, הילד בן העשר שנראה אולי גדול מכפי גילו, ללמוד כיצד נוהגים. תוך כמה שבועות תפסתי את הכל, ידעתי איך מעבירים מהלכים ואיך מרימים את הקלאץ', שזה דבר לא פשוט בכלל, בוודאי לא לילד צעיר כמוני, ותוך חודשיים וחצי כבר ידעתי לנהוג ברכב המשוכלל כזקן ורגיל... אחת לשבוע או שבועיים טיילתי אתו בכבישים פנימיים שבאזור קוממיות.

הכבישים היו ריקים בדרך כלל, וכך לא ידע איש על מעשינו. אני כשלעצמי לא תפסתי את החומרה שבדבר, ילד הייתי ולא

"לתת חיוך, אפילו שזה רק רבע חיוך, כשחבר נכשל במבחן, זה לא טוב. וצריך מאוד להיזהר שלא יתפתחו מכך בעתיד מידות מגוננות! שלא תגיע למצב שתוכל ליהנות ח"ו מחסרונו של חברך! "כשחבר נמצא במצב לא נעים, במצב מועקה ולחץ. אסור ולא שייך לתת אפילו רבע חיוך".

את דבריו סיים באזהרה חמורה: "תקבל על עצמך לעקור מן השורש את ההתחלה של המידה המגונה, וכשחבר נמצא בצער תשתתף בצער".

פלא. כאשר הרעשתי את קוממיות כולה במעשה השובבות, ביקש ממני אבא רק להבין שמדובר במעשה שובבות והסתפק בקבלה לעתיד, ואילו על הרבע חיוך בזווית הפה, שאף אחד לא שם לב לכך זולת אבא, וגם אני לא העליתי על קצה דעתי שיש כאן איזה התנהגות לא ראויה, קיבלתי אזהרה חמורה כזאת כמוה לא קיבלתי מעודי.

אחרי כמה שנים, כשכבר הייתי בחור בן חמש עשרה, שאלתי את אבא: "כשעשיתי מעשה חמור שכל קוממיות רעשה ממנו, לא ננזפתי בחו מרה, רק קיבלתי הסבר שזה מעשה שובב, אבל על רבע החיוך ההוא ננזפתי בחומרה רבה כל כך, מה הפשט בזה?". הסביר לי אבא במתק לשונו: מה שקרה עם המ כונית, היה מעשה ישובבות - איילדקייט! שובבות זו לא מידה בנפש, ידעתי כי אתה מספיק בר דעת, שאם תבין שזה מעשה שובב וכרוך בפיקוח נפש, ותקבל על עצמך לעתיד, תעמוד בכך, ולא תחזור על מעשים כאלו. 'שובבות' אינה דבר שנשאר, אלא דבר חולף ועובר, מה שאין כן החיוך הקטן ההוא וכל הקשור למידות, אלו דברים שהם מידה בנפש האדם! ו'מידה' בנפש, נשאת. וזו התחלה לא טובה, שעלולה להתפתח אחר כך למידות רעות ממש!

לכן כאשר רואים אפילו התחלה של התחלה של מידות רעות, יש לטפל בכך מיד ולעקור אותו מהשורש. אם לא יעקרו את המידה, היא תישאר, תגדל ותתפתח ח"ו. לכן ננזפת בחומרה רבה על רבע החיוך, כדי שתישאר כמעלותיך זך ונקי במידות טובות בנפש היהודי.

סיפרתי את הדברים בהזדמנויות שונות, וב"ה, הסיפור מהווה אבן יסוד לרבנים המחנכים, להורים ולמורים.

(מוסף חוה"מ סוכות תשפ"ב של יתד נאמן, הובא ע"י הרב פנחס זרביב, מכון למעשה. לתגובות ולחומר נוסף dirshu@gmail.com | 0583271323)

תוך כדי שאני הולך לישון, שמעתי את אבא קורא: "ישראל יצחק, ישראל יצחק, קום אריין!", נכנסתי ל"בית דין שטוב", ואז נשמע קולו של אבא בניחותא (באידיש): ישראל יצחק, אתה מבין שעשית מעשה שובב, אתה מבין כי עשית מעשה שיכול להביא לידי פיקוח נפשות ממש! האם אתה יכול לקבל על עצמך שלא תעשה יותר כאלו דברים? תחשוב טוב, אתה מסכים שזה היה מעשה שובבות? אתה מסכים שלא היה לך לעשות כאלו דברים? אתה מבין שאלו מעשים הנכנסים לגדר של סכנת נפשות? האם אתה מקבל שיותר לא תעשה כאלו דברים? שלוש פעמים חזר על הענין. מובן מאליי שקיבלתי על עצמי לא לעשות מעשים שכאלו, ואז אמר לי: איגוטע נאכט, גיי שלאפן - לילה טוב, לך לישון.

עברה תקופה, ימי ה'כנסיה הגדולה' של אגודת ישראל. גדולי ישראל התקבצו מכל קצוות תבל,

במסגרת ביקורו של מרן הגר"מ פיינשטיין בא"י הגיע לבקר את אבא בקוממיות, יחד עם צירים מהכנסיה הגדולה.

הביאו אותו גם לתלמוד תורה שיבחן את התלמידים. המבחן הצליח באופן יוצא מן הכלל, למדתי בכיתה גבוהה מכפי גילי, ידעתי את הנלמד מצוין ועברתי את המבחן בצורה מוצלחת ביותר בס"ד.

באותו ערב חזרתי הביתה בהרגשה עילאית של ממש. זרחתי כולי מרוב אושר מהצלחתי במבחן.

לא ידעתי מה מצפה לי ב"בית דין שטוב", ולכן אחרי ארוחת ערב נכנסתי לשם כהרגלי, כדי לשמוע משהו. שלא כהרגלו קרא לי אבא, והפעם בסבר פניו חמור. לא ראיתי מעולם בסבר פנים כזה, ואז אמר בתקיפות משולבת באהבה ורוך. תחילה פתח במחמאה: "מאוד נהניתי ממך, הסבת לי נחת, ידעת טוב, אני מאוד נהניתי, גם רבי משה פיינשטיין מאוד נהנה מידיעותיך".

ואז הוסיף: "אני רוצה להעיר לך הערה חזקה!"
"במהלך המבחן שאלו שאלה את אחד החברים שלך, והוא התבלבל מעט בתשובתו ולא ידע לענות טוב על השאלה (השיב תשובה מבולבלת), וראיתי בזווית של הפה שלך רבע חיוך כזה. "שתדע לך שאתה ילד טוב, אין לך מידות מגוננות, אבל החיוך הקטן הזה, זה התחלה של מידה מגונה.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייה

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:
dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום..
המייל היומי של 'דרשו'.

מה יעשה בעל תשובה שעבר על איסורי לשון הרע לפני שחזר בתשובה

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

שאינם שומרי תורה ומצוות מ"מ הואיל וגם הוא לא שמר מצוות באותו זמן, לא הותר לו לספר עליהם מפני שהיה רשע כמותם. וכשאינו זוכר על מי סיפר ואינו יודע ממי לבקש מחילה, דעת הגר"י זילברשטיין, שיתרום דברים המיועדים לצרכי ציבור, שיתכן שיהנו מהם האנשים שסיפר עליהם כנגד הגנאי שגינה אותם. והגר"ח קניבסקי כתב, שמי שדיבר על אנשים רבים ואינו זוכר מי הם, עצתו שיתפלל שכולם ימחלו לו.

גם אם הותר לפעמים לספר דברי גנאי על מישהו, בתנאים מסוימים, מזהיר אותנו ה'חפץ חיים' שכל זה נכון בתנאי אחד, שגם המספר אינו חוטא כמותו, כי אם גם המספר אינו טוב ממנו, אסור לספר שום דבר גנאי על חברו. כי איש כזה אין כוונתו לטובה וליראה כי אם לשמוח לאיד ולבזותו בזה. ובביאורים ומוספים של 'דרשו' מצאנו, בעניין בעל תשובה שעבר על איסורי לשון הרע לפני שחזר בתשובה, דעת הגר"ח קניבסקי שצריך לעשות תשובה על הדבר, שאף שסיפר על חברי

דקה מתוקה - 60 שניות מרתקות על הדרך היומי

האם 'הסתר פנים' הוא עונש או להיפך?

תענית דף יא

לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו

מה שסיים הכתוב, "ואנכי הסתר אסתיר" - היינו, לא כמו שאמרו, "כי אין אלקי בקרבי", אלא, "ואנכי הסתר אסתיר" - אני נמצא אבל בהסתרה ולא בגלוי, עד כאן דבריו ז"ל. וממשיך הרה"ק בעל השם משמואל זי"ע - ובאמת, זה גורם חיזוק גדול לכל איש. שבכל עת יצייר בדעתו, כי אפילו איך שיהיה, עדיין שכינה שורה עליו, והוא עצמו מרכבה לשכינה. וכמאמר חז"ל בש"ס (תענית יא.) "לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו", שנאמר (הושע יא יב) "בקרבתך קדוש ולא אבוא בעיר". ומסיים בלשונו הק': "ומי הוא שלא יתחתכו ויהמו מעיו מאהבת המקום ויראתו - בזכרו את הדברים האלה".

(גליון ליקוטים וסיפורים נפלאים)

בפרשת וילך אומרת התורה "ואמר ביום ההוא הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני..." (דברים לא יז-יח). כתב הרה"ק בעל ה"שם משמואל" מסוכטשוב זי"ע, הקשו המפרשים, אחרי שיאמרו "על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" ויתוודו על חטאתם, למה עוד יסתיר פני רחמיו מהם? אלא פירש הרה"ק רבי בונם מפשיסחא זי"ע, שמאמרם "על כי אין אלקי בקרבי" - זה עצמו הוא חטא! שהם חשבו עצמם שהם נדחו מפני הקודש, שהקב"ה לא חפץ בהם וזה גורם יאוש והתרשלות, אבל באמת אין הדבר כן, כי ישראל אף על פי שחטא - ישראל הוא (סנהדרין מד.), ונאמר "כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל" (במדבר לה לד), ודרשו חז"ל (ספרי שם) אף על פי שהם טמאים שכינה שרויה ביניהם. אלא שהיא בהסתרת פנים ואיננה גלויה. וזה

לשמוע ולל השומיע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'
בבקאות ובעיון

'הפותח בכל יום'
תוכנית יומית עם
סיפורים וחיזוקים

חדש במערכת

ניתן להאט או להאיץ את קצב שמיעת השיעורים
לחצו 7 להאטה או 9 להאצה

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת

מתי אומרים את ה'הושענות' - אחרי ה'הלל' או אחרי מוסף?

Yonatan Sindel/Flash90

התורה, ויש שנהגו לאומרן לאחר תפילת מוסף; ויש שנהגו לאומרן בימי חול המועד לאחר הלל, ובשבת (ובהושענא רבה) - לאחר תפילת מוסף. ובמקום שאומרים את ההושענות לפני קריאת התורה, יש אומרים, שצריך להחזיר את ספר התורה לארון הקודש ולהוציאו שנית לקריאת התורה, ויש שהורה שאין צורך בכך.

[שו"ע תרס, א רג; ביאורים ומוספים דרשו, 1]

בכל יום מימי חג הסוכות, נוהגים להוציא ספר תורה אל הבימה, ולהקיפה תוך כדי אמירת פיוטי ה'הושענות', זכר להקפות שהכהנים לא היו מקיפים את המזבח בזמן המקדש. ובשבת, שבה הקפה, ואף לא מוציאים את ספר התורה. יש שנהגו לומר את ההושענות לאחר ה'הלל', לפני קריאת

המתפלל בחג הסוכות ביחידות - האם יעשה 'הקפות' בשעת אמירת ה'הושענות'?

שזהו זמן העיקרי של קיום מצות "וּשְׂמַחְתֶּם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם", האמורה על חג הסוכות. ונחלקו הפוסקים בנוגע לאָבֵל על שאר קרובים, כגון אח, בתוך שלושים יום לפטירתם, אם ישתתף בהקפות.

וציבור שאין להם ספר תורה, או אדם המתפלל ביחידות - נחלקו הפוסקים אם יקיימו את ההקפות.

[שו"ע תרס, ב, ומשנ"ב ט; ביאורים ומוספים דרשו, 1 ו7; ר"ן סוכה כב, א, בד' הרי"ף; וראה שעה"צ תרסד, ו]

את ההקפות שעושים בשעת אמירת פיוטי ה'הושענות', נהגו לעשות תוך כדי אחיזת ארבעת המינים, כפי שעשו הכהנים בהקפות סביב המזבח. ומי שאין לו ארבעת המינים משלו, לדעת השולחן ערוך - אף הוא ישתתף בהקפות בעת אמירת ההושענות, ולדעת הרמ"א - לא ישתתף בהקפות. ואָבֵל בתוך השנה לפטירת הוריו לא ישתתף בהקפות, משום

האם מותר לבן חו"ל הנמצא בארץ ישראל להשתתף בשמחת בית השואבה בליל 'יום טוב שני'?

ורבים נהגו לומר את חמשה עשר פרקי 'שיר המעלות' שבתהלים (פרקים קכ-קלד), ויש שהקפידו שאמירת התהלים תהיה ב'מנין'; ויש שנהגו להוסיף מפיוטי הימים הנוראים.

ומותר לבן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל, להשתתף בליל יום טוב שני בשמחה כזו הנערכת בליווי כלי זמר; וישנן דעות שונות לגבי השתתפות אָבֵל בשמחה זו.

[משנ"ב תרסא, ב; ביאורים ומוספים דרשו, 3]

נהגו בכל תפוצות ישראל לקיים בלילות חג הסוכות, בבתי הכנסת, שמחה וריקודים מלווים בכלי זמר, זכר ל'שמחת בית השואבה' שהתקיימה במקדש בלילות אלו, כמתואר בהרחבה במשנה במסכת סוכה, בפרק חמישי. ויש מהאחרונים שכתב דברים חריפים בגנות הנמנע מלהשתתף בשמחה זו מפאת כבודו. ויש שכתבו, שרצוי לעשות 'זכר לשמחת בית השואבה' אף ביחידות.

* ביום הראשון של חג הסוכות, קוראים בתורה בפרשת אמור, מהפסוקים: "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שׁוּר אֹז קֶשֶׁב אֹז יָזוּ כִּי יוֹלְדוּ...", עד הפסוק: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מַעְדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

* ביום הראשון של חג הסוכות, קוראים ל'הפטרה' את נבואת הנביא זכריה על העתיד לבוא במלחמת גוג ומגוג - שגויים רבים יתאספו למלחמה על ירושלים, ומפלתם תהיה בחג הסוכות, והנותרים מן הגויים הללו יעלו מדי שנה לירושלים לחוג את חג הסוכות, והגויים אשר לא יעלו, ינגפו במגיפה הם וכל בהמתם.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

כיצד יתכן להכשיר סוכה הגבוהה מעשרים אמה ללא הנמכת הסכך?

ובשל גובה החפץ מתמעט גובה חללה של הסוכה מעשרים אמה, והיא הופכת מפסולה לכשירה.

וכן להיפך, כאשר אדם מבטל חפץ המונח על קרקע סוכה הגבוהה עשרה טפחים בדיוק, ובשל גובה החפץ, מתמעט גובה חללה של הסוכה מעשרה טפחים, והסוכה נפסלת. ולהלן נראה פרטים שונים בקשר לפעולת 'ביטול' זו.

בנוגע לדינים שונים בהם, כגון לענין מחיצות לעירובין, 'אהל' לטומאת מת, ועוד, ישנו נדון הנקרא 'ביטול', שפירושו ביטול מציאותו, כביכול, של חפץ מסוים, והפיכתו לחלק מהמקום בו הוא מונח.

וגם בנוגע לסוכה קיים דין זה - כאשר אדם 'מבטל' חפץ המונח על קרקע סוכה הגבוהה מעשרים אמה ומחשיבו כקרקע,

[שו"ע תרלג, ג-ד, משנ"ב יג, ושעה"צ יב ויד; ביאורים ומוספים דרשו, 6 ור"ו]

הלוח היומי

י"ט בכסלו | רבי דב בער ב"ר אברהם זצ"ל, המגיד ממעזריטש, בעל מגיד דבריו ליעקב, ליקוטים יקרים, אור תורה ועוד

ביום זה בשנת תקנ"ט, השתחרר בעל ה'תניא' הגרש"ז מלאדי זצ"ל, מהכלא בפטרבורג.

יארצייט:

תקל"ג: רבי דב בער ב"ר אברהם זצ"ל, המגיד ממעזריטש, בעל מגיד דבריו ליעקב, ליקוטים יקרים, אור תורה ועוד. תקצ"ו: רבי חי טייב זצ"ל, בעל חלב חייטים.

תרכ"ה: רבי ישעיה ב"ר מרדכי בנט זצ"ל, אב"ד קאליב וסאבולין' שבהונגריה.

תרמ"ב: רבי אלעזר ב"ר שלום רוקח זצ"ל מבעלזא, אב"ד סקאהל.

תרע"ג: רבי פנחס ב"ר יעקב הכהן שטיינר זצ"ל, אב"ד אילוק ובעל בריתי שלום.

תרע"ו: רבי מנחם נחום ב"ר מרדכי טברסקי זצ"ל, מטאלנא-טולטשין.

תרפ"ו: רבי אברהם אהרון ב"ר יהושע הכהן בורשטיין זצ"ל, בעל נר אהרון.

תש"ה: רבי ניסן חיים ב"ר אליעזר זאב (מקרעטשניף), הי"ד, מבורדשין אב"ד ברודאשין.

תש"ל: רבי שאול שלי ב"ר מעתוק מקיקין זצ"ל, מרבני ג'רבה ובעל מדרשו של ש"ם, כרמי שלי ועוד.

תשע"ב: רבי מאיר ב"ר יעקב הלברשטאם זצ"ל, מטשאקעווע.

יארצייט הרה"ק רבי דב בער ב"ר אברהם - המגיד ממעזריטש

תועלת שניתן להפיק בעת פחד

המגיד ממעזריטש אמר: כל מה שרואה יזכור את הקב"ה, אם רואה דבר שאוהב, יזכור באהבת ה', ואם יראה דבר שירא ממנו, יזכור ביראת ה'.

(תורת המגיד ממעזריטש ושיחותיו - ערך אהבה ויראה, אות נ)

כאשר יש לנו פחד מדבר מסוים, נשתדל להתעורר מכך לפחד מה' שהרי לגדולתו אין חקר

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

לתשומת לבכם: התמונות המוצגות כאן יש עליהם זכויות יוצרים ואין להשתמש בכל שימוש שהוא ללא היתר בכתב

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

דרשו | רח' הקבלן 45 ירושלים | 02-5609000 | לשאלות ופניות בכל נושא: dirshu@dirshu.co.il